

Gedeelde smart is halve smart

Onlangs kreeg ik het verslag toegestuurd van de laatste bijeenkomst van de groep Noord-Holland. De volgende opvallende zin maakte mij nieuwsgierig: "De heer Eijman zegt dat de meest agressieve volken minder last van de varroamijt hebben, twee andere aanwezige imkers bevestigden deze mening." Stel je eens voor, door bewust met agressievere bijen te gaan werken zou je als imker een deel van de kommer en kwel van de bijen overnemen. Een praktijkvoorbeeld van gedeelde smart is halve smart. Hoe kwamen deze imkers tot die opvallende uitspraak? Speelden publikaties in de bijenteeltbladen omtrent de geringe varroa-aantasting bij de agressieve "killer bees" in Zuid-Amerika misschien onbewust een rol bij het gevormde idee? Een telefoontje naar de genoemde imker was snel gepleegd; nee, hij had geen vergelijkende proeven genomen en zijn uitspraak was zuiver gevoelsmatig. Einde verhaal? Nee, mijn nieuwsgierigheid was namelijk vooral geprikkeld omdat ik juist een artikel had gelezen van de heer B. Kraus, verbonden aan het Institut für Bienenkunde van de J.W. Goethe Universität te Oberursel. In dat verslag werd in de eerste plaats een onderzoek aangehaald van Sakofski uit 1989, die roverij tussen bijenvolken had onderzocht als een mogelijke manier van overdracht van de mijt *Varroa jacobsoni*. Inderdaad bleek dit het geval te zijn. Hij vond in het rovende volk tot 40% van de mijten terug van het beroofde volk. Uit ander onderzoek was echter bekend dat een varroamijt die zich aan een bij heeft vastgehecht deze bij zelden verlaat, een varroamijt is als het ware honkvast. Duidelijk werd nu dat deze regel niet meer gold tijdens vechtpartijen ontstaan door roverij, waarbij de mijten door een of andere oorzaak de gestoken bij in de steek lieten. Uit eerder onderzoek waren er aanwijzingen dat het angelapparaat bepaalde stoffen bevat die een afstotende uitwerking hebben op de varroamijt. Om deze vermeende stoffen te leren kennen concentreerde de heer Kraus zich in zijn onderzoek op het angelapparaat en de afzonderlijke componenten van het alarmferomoon. Zonder volledig in te gaan op zijn manier van onderzoek vermeld ik de resultaten. In de eerste plaats bleek alleen al de geur die vrijkomt als bijengif aan de lucht wordt blootgesteld op de varroamijt een afstotende werking te hebben. Zes van de negen componenten van de alarmgeurstof die in een windtunnel werden onderzocht bleken een afstotende werking op de mijt uit te oefenen. Het hoofdbestanddeel van de

alarmgeurstof, isopentyl acetaat, bleek het enige bestanddeel dat geen invloed uitoefende op het gedrag van de varroamijt. Het op een na grootste bestanddeel, 1-octanol, veroorzaakte echter de grootste afstotende reactie bij de varroamijt, zowel in de windtunnel (geurverspreiding) als door contact met een stukje was waarop het bestanddeel 1-octanol was gespoten. De onderzoeker is er echter nog niet van overtuigd dat 1-octanol de enige veroorzaker is die de varroamijt beweegt om een gestoken bij te verlaten. Andere bestanddelen van de alarmgeurstof kunnen hierbij een kleinere rol spelen en ook de afkoeling van de stervende bij kan mogelijk van invloed zijn. Conclusie: gelet op het voortdurend ontwikkelen van allerlei bestrijdingsmiddelen door de chemische industrie, met mogelijke besmetting van honing en/of was, zijn er nu wellicht vooruitzichten om een veilig preparaat te ontwikkelen bestaande uit componenten van de alarmgeurstof, die door imkers op grote schaal kan worden gebruikt en waarmee de mijt veilig en effectief wordt bestreden. Daarnaast blijft er natuurlijk verwondering bestaan en borrelen er weer andere vragen op. Is het namelijk niet hoogst opmerkelijk dat de bijen zelf een afweermiddel tegen hun grootste belager met zich meedragen en is er wellicht een verband aanwezig tussen de relatief geringe varroa-aantasting bij de geafrikaniseerde bij en hun hoge mate van prikkelbaarheid? Bij een kleine verstoring maken ze amok en trekken de wapenstok, lees angel, waarbij vrijwel zeker voor de varroamijt onaangename geuren vrijkomen. Het lijkt me dat er voor een effectieve, schone varroabestrijding mogelijkheden binnen handbereik zijn gekomen en onderzoek in de zojuist geschetste richting lijkt me meer haalbaar voor praktische toepassing op grote schaal dan de pogingen in Tübingen ondernomen om de varroabestrijding door warmtebehandeling een halt toe te roepen.